

VAIKAS NETINKAMAI ELGIASI?

KĄ DARYTI?

PATARIMAI TĖVAMS

NETINKAMO VAIKO ELGESIO TIKSLAI:

Žinomi keturi tikslai, kurių vaikai dažniausiai siekia. Jų siekia įvairiais būdais, kurie nebūtinai patinka tėveliams. Žinodami, koks vaiko netinkamo elgesio tikslas, tėvai galės geriau suprasti savo vaiką ir tinkamai jam padėti.

Taigi **pirmasis vaiko elgesio tikslas** gerai pažįstamas daugeliui tėvelių yra **dėmesys**. Šio tikslo vaikas siekia, kai nepatenkinamas vienas iš bazinio poreikių priklausyti, jaustis susijusiu. Dėmesio vaikai gali siekti milijonais skirtingų būdų – tai ir mielos mergaitės, nešančios pradinių klasių mokytojai šimtąjį piešinį, ir paauglys, pavogęs pinigų iš tėčio kelnų kišenės, ir trimetis, krentantis ant grindų prekybos centre. Priemonės nėra svarbios, vaikų vaizduotė beribė, įrankių arsenalas visiems tikslams – taip pat. Norėdami atpažinti vaiko elgesio tikslą pirmiausiai vadovaujamės savo jausmu. Dėmesio siekiantis elgesys suaugusiems paprastai kelia susierzinimą. Kitas signalas yra, kaip vaikas reaguoja į suaugusiojo įsikišimą: subarimą ar pagyrimą. Vaikas, kuris siekia dėmesio paprastai jaučiasi to dėmesio gavęs ir jo netinkamas elgesys baigiasi. Koreguojant vaiko elgesį, kuris siekia dėmesio, labai svarbu pastebėti vaiką, kai jis daro kažką tinkamo, naudingo – tarkim prisideda prie namų ruošos ar išsivalo dantis.

Jeigu netinkamas vaiko elgesys nesibaigia po suaugusiojo dėmesio, o tik dar labiau suaktyvėja – į subarimus atsikirtinėjama, draudimai ignoruojami, o suaugusieji šalia jaučiasi įpykę, išprovokuoti – **susiduriame su jėgos siekimu (antras tikslas)**. Už šio tikslo paprastai slypi kompetencijos jausmo trūkumas. Vaikas stokoja tikėjimo tuo, kad gali sugeba, moka ar išmano. Čia kiekvienam

suaugusiam labai svarbu nepasiduoti kylančiom emocijom, nekaltinti dėl jų vaikų ir tiesiog atsitraukti. O tuo pačiu paieškoti konstruktyvių būdų, kur vaikas galėtų pajusti savo galėjimą ir vystyti kompetencijos jausmą.

Kai vaikams nepavyksta pasiekti to, ko jie trokšta, kai nepaisant viso plataus priemonių arsenalo jie negauna dėmesio, ar visų pasigalynėjimų, jėgos vis tiek negana, jie gali įklimpti dar giliau.

Trečiasis vaiko tikslas yra kerštas. Tai labai nusivylusių, įsitikinusių, kad pasaulis yra neteisingas, vaikų jausmas. Jis dažniau pasitaiko tarp išlepintų vaikų, kurie ateina į darželį ar mokyklą ir staiga susiduria su realybe, kurioje niekas aplink juos asmeniškai nešokinėja. Taip pat tarp vyresnėlių, kurie gimus jaunesniam broliukui ar sesutei labai daug ir staigiai prarado. Kai vaikai siekia keršto, suaugę gali pasijusti įskaudinti vaiko elgesio, tarsi nujaustų jame slypintį piktybiškumą. Toks elgesys gali įžeisti ir sukelti norą bausti. Taip besielgiančiam vaikui trūksta svarbos, savo vertės pajautimo. Į suaugusiojo reakciją, tarkim bausmę, jis reaguos dar didesniu nusidrašinimu ir pasitvirtinimu apie savo menką vertę. Čia reiktų vengti bet kokio keršto ar kritikos ir ieškoti būdų vaiką padrašinti.

Ketvirtasis vaiko tikslas – tai pasidavimas. „Nieko neišėjo, nieko aš negaliu pasiekti, taigi atsiribosiu ir lauksiu kol visi paliks mane ramybėje“. Vaikas yra netekęs drąsos bandyti ir klysti. Suaugę šalia šių vaikų jaučiasi sumišę ir bejėgiai. Jie tarsi užsikrečia vaiko bejėgiškumu. Todėl čia jau reikia išorinės pagalbos, kad pastiprintų visą šeimą. Kad padėtų atrasti kažkur tai pamestą drąsą ir tarpusavio pasitikėjimą.

KOREGUOJANT NETINKAMĄ ELGESĮ LABAI SVARBŪS ŠIE PRINCIPAI:

- geras kontaktas su vaiku;
- pagarba vaiko asmenybei;
- teigiamas dėmesys vaiko vidiniam pasauliui;
- nevertinantis visuminis vaiko asmenybės priėmimas;
- bendradarbiavimas su vaiku – konstruktyvi pagalba, reaguojant į problemines situacijas, savireguliacijos ir kontrolės įgūdžių ugdymas;
- įvardžio "Aš" vietoj „Tu“ vartojimas teiginiuose.

PYKČIO IŠREIŠKIMAS SOCIALIAI PRIIMTINAIŠ BŪDAIS

Reikėtų supažindinti vaikus su saugiais pykčio reiškimo būdais:

glamžyti arba plėšyti popierių, boksuoti pagalvę ar bokso kriaušę, trypti kojomis, garsiai rėkti, naudojant „stiklinę“ arba „dūdą“ iš kietesnio popieriaus, spardyti pagalvę arba skardinę, užrašyti žodžius, kuriuos norisi pasakyti, sulamdyti ir išmesti, įtrinti plastiliną į kartoną, „išveikti“ pyktį bėgant ar atliekant kitą fizinę veiklą, „čia ir dabar“ išreikšti pyktį spalvomis, ar nulipdyti iš plastilino, suteikti galimybę verbalizuoti pyktį - žodžiais išsakyti negatyvius jausmus, kreipiantis į tuos, kam jie skirti (nebūtinai tiesiogiai), aptarti su vaikais, kas verčia juos pykti, kokiose situacijose tai dažniausiai vyksta ir pan.

Labai naudinga įtvirtinti taisykles vaidmeninių žaidimų metu. Kad taisyklės būtų greičiau įtvirtintos, galima naudoti paskatinančius lipdukus, prizus ir pan. Agresyvių vaikų raumenų įtampa padidėjusi, todėl reguliarūs relaksacijos pratimai veikia šiuos vaikus raminančiai, leidžia geriau suprasti, įsisaugoti savo pyktį. Relaksaciniai pratimai taip pat skatina savireguliacijos įgūdžių formavimąsi ir emocinę pusiausvyrą.

Sutrikusio elgesio vaikų probleminių situacijų sprendimo būdų arsenalas labai menkas, dažniausiai jie linkę spręsti problemines situacijas laikantis jėgos pozicijos. Labai svarbu išmokyti vaiką įžvelgti įvairių elgesio būdus probleminėje situacijoje ir suformuoti konstruktyvaus elgesio įgūdžius, išplečiant pasirinkimų spektrą, minimizuojant destruktivaus elgesio elementus.

Parengta pagal Gabijos Jurgelytės, Individualiosios psichologijos konsultantės ir dėstytojos medžiagą;

<https://psichika.eu/blog/keturi-netinkamo-elgesio-tikslai-individualiosios-psichologijos-atsakymas-i-vaiku-auklejimo-problemas>.

Parengė socialinė pedagogė Jurgita Kolomijec

Projektas „Įtraukiojo ugdymo galimybių plėtra, I etapas“

Nr. 09.2.2-ESFA-V-707-03-0001